

AFSCHEIDSBUNDEL BIJ HET EMERITAAT VAN BRUNO DE WEVER

NICO VAN CAMPENHOUT

Koen Aerts, Maarten Van Ginderachter, Antoon Vrints & Nico Wouters (red.), *De publieke historicus. Bruno De Wever en zijn vak*

Tielt, Lannoo, 2023, 255 pp., ISBN 97894014973398.

In haar bijdrage aan de bundel *De publieke historicus*, die werd uitgegeven naar aanleiding van wat de hoofdredacteur van WT steevast zijn pensioen en niet zijn emeritaat noemt als hoogleraar aan de Gentse universiteit, spreekt zijn collega proxima Gita Deneckere

haar expliciete appreciatie uit voor de “*academische grondigheid en wetenschappelijke specialisatie*” die in het door hem geleide tijdschrift “*perfect samen*” gaat “*met maatschappelijke relevantie voor een breed publiek*”.

Die vorm van publieksgerichte geschiedschrijving wordt helaas al enkele decennia, en steeds meer, bedreigd door wat vier van De Wevers promovendi – Koen Aerts, Maarten Van Ginderachter, Antoon Vrints en Nico Wouters – in een biografisch-historiografisch artikel in dit huldeboek terecht omschrijven als “*de onwenselijke vermarkting van het academische bestel*”, waarbij “*de wetenschap door die nieuwe publicatiecultuur de band met het grote publiek helemaal doorsnijdt*”. In dat klimaat voelde Bruno De Wever zich de jongste jaren steeds onbehaaglijker. Het zette hem ertoe aan om op de fora die hem ter beschikking stonden, en dat waren er gelukkig veel en van diverse aard, meer dan ooit te pleiten voor een “*combinatie van wetenschappelijke distantie en maatschappelijke betrokkenheid*”, een siamese tweeling die het mantra vormde van zijn bedrijvigheid als historicus tijdens de voorbije decennia, en dat allicht zal blijven doen.

Voor zijn academische opvolgers ligt een dergelijke positionering spijtig genoeg veel moeilijker. Zij moeten zich willens nillens conformeren aan het aanhoudend toeneemende “*rendenementsdenken*” en “*een alomtegenwoordige rapporteringsdruk en evaluatiedruk*” ondergaan, zoals Gita Deneckere als ervaringsdeskundige opmerkt in haar uitstekende bijdrage “*Een gezaghebbende stem in het debat. De historicus tussen wetenschap en maatschappij*”. Het is een thema dat al aan bod kwam in haar voortreffelijke en (zelf) kritische reflectie- en herdenkingsboek *Uit de ivoren toren. 200 jaar Universiteit Gent* uit 2017 en dat zij nu met verve en overtuiging uitwerkt en ten volle expliciteert.

Tegelijk leidt “*de devaluatie van het Nederlands als onderwijs- en wetenschapstaal*”, niet in de laatste plaats ingegeven door economisch-concurrentiële motieven, volgens deze Gentse contemporaniste ertoe dat “*de groeiende verwijdering tussen universiteit en maatschappij*” wordt versterkt en academische instellingen “*hun democratische en emancipatorische opdracht*” ten opzichte van de gemeenschap waarbinnen zij functioneren en die hen via belastinggeld financiert, onvoldoende kunnen waarmaken. Dat het voor de carrière van academici nuttiger is om zich met Engelstalige publicaties en projecten in te schrijven in “*de niches van de internationale tijdschriften en congressen*” dan zich te richten tot een “*lokaal lezerspubliek*”, is “*desastreus voor bepaalde vakgebieden, zoals de nationale geschiedenis en de neerlandistiek*”. Het neoliberale verdienmodel, dat in belangrijke mate aan de basis ligt van het utilitaire beheersen werkingspatroon dat aan universiteiten en hogescholen wordt opgelegd door de subsidiërende overheden, hanteert eerder kwantitatieve dan kwalitatieve maatstaven. Het laat bovendien weinig ruimte voor de specificiteit van wetenschappelijke disciplines die op de een of manier gerelateerd zijn aan een taal, een maatschappelijk bestel en/of een grondgebied. Bruno De Wever heeft zich altijd heel bewust afgezet tegen deze evolutie door “*zijn autoriteit als expert ten dienste te stellen van de gemeenschap en het brede publiek*” en door samen met anderen herhaaldelijk te waarschuwen voor bepaalde kwalijke gevolgen van een te ver doorgedreven verengelsing, zowel in het onderwijs als in andere segmenten van de maatschappij.

Even nadrukkelijk en combattief kant De Wever zich als geëngageerd historicus tegen “*de officiële codificatie van een geschiedenisbeeld door een overheid*” en wijst hij bijgevolg zowel *Het verhaal van Vlaanderen* als *De Canon van Vlaanderen* principieel van de hand. Bij

beide initiatieven wordt de geschiedenis volgens hem al te zeer ingeschakeld in een door de politiek gestuurd project van Vlaamse natie- en identiteitsvorming. Die instrumentalisering veroordeelt hij niet alleen op zich, maar evenzeer omdat de complexiteit en de veelvormigheid van de geschiedenis op die manier worden gereduceerd, geschematiseerd en geformatiseerd en “*de autonomie van het verleden*” en de (maatschappij) kritische functie van de geschiedschrijving geweld worden aangedaan. Het is een stellingname die als een rode draad doorheen *De publieke historicus* loopt en die door alle meewerkende auteurs expliciet of impliciet wordt gedeeld.

Het is helaas jammer dat deze bundel ook te baat wordt genomen om het Vlaams-nationalisme, destijds en vandaag én in al zijn verschijningsvormen, zonder veel omwegen expliciet met de vinger te wijzen en impliciet te diskwalificeren. Kritische zin kan en mag echter nooit selectief zijn en is pas productief als er evenwichtig en genuanceerd wordt geoordeeld. Stellen dat in het manifest van de groep Voorwaarts uit 1999 en het door hen geformuleerde pardon “voor de collaboratie van een deel van de Vlaamse beweging” tijdens de Tweede Wereldoorlog “zonder meer Vlaams-nationalistische propaganda” doorklinkt, getuigt meer van vooringenomenheid dan van wetenschappelijke objectivering. Hetzelfde geldt voor de eenzijdige en intentionele kwalificatie “*Vlaams-nationalistische historicus*”, waarmee voormalig hoofdredacteur van WT en directeur en later voorzitter van het ADVN Frans-Jos Verdoodt, die op de IJzerbedevaart van 2000 die excuses publiekelijk verwoordde, wordt geëtiketteerd. Wat de Voorwaartsgroep realiseerde, was een historisch moment voor zowel de Vlaamse beweging als de geschiedschrijving erover, en dat wordt door deze onheuse voorstelling van zaken

onvoldoende naar waarde geschat. Ook een deconstructivistische benadering van het verleden, die in principe altijd toe te juichen valt en intellectueel en maatschappelijk nuttig en nodig is, kent grenzen en limieten.

Problematischer – zeker in een wetenschappelijke publicatie – is echter het gooi- en smijtwerk dat Pieter Lagrou, hoogleraar hedendaagse geschiedenis aan de Université Libre de Bruxelles, presenteert in zijn provocatieve bijdrage ‘*Regeren over het verleden. De historicus als overheidsconsulent*’. Zo werpt hij de huidige Vlaamse regering voor de voeten dat zij de geschiedschrijving en de beeldvorming over het verleden wil sturen, en dat kan inderdaad bezwaarlijk worden betwist. Wat hij zelf produceert ten behoeve van *De publieke historicus* is echter veeleer een politiek pamflet tegen wat hem als burger en historicus in Vlaanderen niet zint, en dat is nogal wat, dan een beargumenteerd en op feiten gebaseerd historisch essay. De pot verwijst de ketel dus dat hij zwart ziet, al is de maatschappelijke positionering van een overheid vanzelfsprekend niet vergelijkbaar met die van een individuele academicus.

Het lijkt zinvol om in dit verband te citeren wat de internationaal gerenommeerde Vlaamse mediëvist en emeritus hoogleraar van de Universiteit Leiden Wim Blockmans, zoon van de Vlaamsgezinde marxistische socialist en Antwerpse stadsarchivaris Frans Blockmans (1911-1962), fijnzinnig noteerde in zijn bijdrage ‘*Henri Pirenne: cultuur binnen de grenzen*’ in de begin 2023 uitgebrachte bundel *Spiegelingen. Mediëvisten voor de eenentwintigste eeuw*, het liber amicorum voor de Nederlandse medioneerlandicus Frits Van Oostrom, die overigens in 2006 voorzitter was van de eerste *Canon van Nederland* (p. 30): “Het wekt verwondering hoe hij [Pirenne] “hardnekkig weigerde in te zien dat de Vlaamse beweging in wezen een emancipatie-

strijd was, en het vasthouden aan de Franstalige dominantie een vorm van kolonialisme. Hoe kon een bijzonder intelligente onderzoeker die vol begrip het protest beschreef van de textielarbeiders tegen een 'plutocratische oligarchie' in de dertiende en veertiende eeuw, en de erkenning van hun rechten als stappen in de richting van een 'democratie', blind blijven voor de eis van Vlamingen om in hun moedertaal te studeren aan een Rijksuniversiteit?'...

Als Lagrou zonder verdere uitleg schrijft dat de Belgische parlementaire democratie vanaf de taalwetgeving van de jaren 1930 heeft verzaakt aan de democratische bescherming van taalkundige minderheden, verliest hij uit het oog dat de toenmalige keuze voor eentaligheid voor zowel Vlaanderen als Wallonië een gevolg was van de afwijzing van de veralgemeende tweetaligheid voor het gehele Belgische grondgebied door de Franstalige politieke elite, die niet wilde weten van de erkenning van taalrechten voor Nederlandstaligen in Wallonië. Feiten presenteren zonder (historische) situering of context, kan worden beschouwd als een vorm van intellectuele oneerlijkheid en als een variant van de verspreiding van *fake news*.

De publieke historicus is een boeiende, inspirerende en aanbevelingswaardige publicatie. Als het over België en Vlaanderen – en de verhouding tussen beide – handelt, lijdt het boek bij momenten echter wat te veel aan de neiging tot overcompensatie van de vergoelijkende, verhullende en/of hagiografische omgang van sommige historici van een vorige generatie met de flamingantische collaboratie tijdens de beide wereldoorlogen van de zoste eeuw. Het spreekt voor zich dat niet van iedereen die zich bezig houdt met de geschiedenis van de Vlaamse beweging kan worden verwacht dat men dat doet vanuit een kritische affiniteit, maar een bijna

tegenovergestelde en sterk culpabiliserende en polariserende insteek levert evenmin per sé de beoogde historiografische meerwaarde op.

In dit huldeboek wordt het kind soms al te gemakkelijk met het badwater weggegooid. Met name door al te zeer voorbij te gaan aan de historische vaststelling dat de Vlaamse beweging een emancipatiebeweging was en – voor zover ze nog bestaat – is. Weliswaar met een reeks onverkwikkelijke en niet te pardonneren haken en ogen, waarvan de bewuste en vergaande samenwerking – althans van de meer dan overgrote meerderheid ervan – met het grenzeloos misdadige nationaalsocialistische regime tijdens de Tweede Wereldoorlog het even trieste als pijnlijke dieptepunt vormde.